

Turvalise paindlikkuse teine etapp: liikmesriikide tavade ja poliitika analüüs

Kommenteeritud kokkuvõte

Sissejuhatus

Turvalise paindlikkuse strateegia, mille eesmärk on suurendada tööturul nii paindlikkust kui ka turvalisust, on olnud kogu Euroopas avaliku ja poliitilise arutelu teema alates 1990. aastatest. Hiljutise majanduskriisi ajal kerkis küsimus, kas turvaline paindlikkus, mis arendati välja siis, kui majanduses ja tööturul olid head ajad, töötab ka halvas olukorras, st kas ja kuidas on Euroopa Liidu liikmesriigid seda rakendanud majandusraskuste perioodil.

Käesoleva uurimisprojekti raames vaadeldakse turvalise paindlikkuse teist etappi, tehes kindlaks suure hulga avalikke ja sotsiaalpartnerlusel põhinevaid üksikuid vahendeid, mis ühendavad endas paindlikkust ja turvalisust ning seega kuuluvad riikliku turvalise paindlikkuse süsteemi, isegi kui neid selliselt ei määratleta. See peaks muutma turvalise paindlikkuse muidu pisut ebaselge mõiste hoomatavamaks, tuues näiteid selle rakendamise võimalustest.

Metoodiliste piirangute tõttu on võimalik analüüsida ainult üksikuid poliitikavahendeid, mitte liikmesriikide üldisi turvalise paindlikkuse süsteeme. Seetõttu ei ole võimalik võrrelda turvalise paindlikkuse rakendamise edukust riigiti (st kui turvaliselt paindlik üks või teine liikmesriik on). Siiski saab tulemusi vaadata kui märke sellest, kas ja kuidas turvalist paindlikkust Euroopas rakendatakse.

Poliitikataust

Turvalise paindlikkuse kui poliitilise vahendi kasutuselevõtt jääb 1990. aastatesse ning see langeb kokku mitme Taanis ja Madalmaades toimunud tööturureformiga, mis olid tingitud majanduskasvust, globaliseerumisest, sotsiaalse ühtekuuluvuse jätkuvast mõranemisest, sissetulekute jagunemise ja

tööhõivevõimaluste ebavõrdsusest ning töösuhete lepingulise korra järjest suurematest erinevustest.

Turvaline paindlikkus kui mõiste sõnastati esimest korda 2006. aasta märtsis Brüsselis Euroopa Ülemkogu eesistujariigi järelustes. Hiljem sai turvalisest paindlikkusest üks olulisemaid Euroopa poliitiliste arutelude teemasid. Aruteludes osalesid ja strateegiadokumente esitasid Euroopa Komisjon, tööhõive- ja sotsiaalkaitsekomiteed, Majandus- ja Sotsiaalkomitee ning Euroopa sotsiaalpartnerid.

Kui 2008. aasta lõpus tabas Euroopat kõige raskem majanduslangus pärast Teist maailmasõda, elustus ka turvalise paindlikkuse arutelu, millele seekord andis tõuke olematu nõudlus töötajate järele. Ehkki EL toetab jätkuvalt turvalist paindlikkust, on teadlased ja sotsiaalpartnerid olnud mitmel eri põhjusel strateegia. Siiski ollakse endiselt ühel meelel, et turvaline paindlikkus võib olla kasulik kõikidele ka kriisiolukorras, kui seda kohandatakse muutunud raamtingimustega.

Peamised tähelepanekud

Üldiselt kohaldatakse turvalise paindlikkuse saavutamiseks muude analüüsitud vahendite hulgas meetmeid nagu tööjookulude paindlikkus (tööhõive- või koolituskulude toetused) – seda kasutatakse kõige rohkem, eelkõige Kesk- ja Ida-Euroopas; järgneb välimine paindlikkus (toetus vallandatud töötajatele uue töökoha otsimisel ja taasintegreerumisel). Seonduv turvalisuse meede on sissetulekukindlus (domineerib Põhjamaade ja Skandinaavia ning Mandri-Euroopa riikides analüüsitud vahendite hulgas), sellele järgneb tööhõivekindlus (enamasti Mandri-Euroopa ja anglosaksi riikides). Enamik

tuvastatud vahendeid hõlmab üheaegselt mitut liiki paindlikkust ja turvalisust.

Turvalise paindlikkuse põhimõte, mida tuvastatud vahenditest kõige laiemalt kasutatakse, on uute töökohtade loomine ja olemasolevate säilitamine (domineerib eelkõige Põhjamaades ja Skandinaavia riikides tuvastatud vahendite hulgas), sellele järgneb töökoha vahetamise soodustamine (kõige vähem kasutatakse Vahemere maades). Üle 90% analüüsitud vahenditest hõlmab mitut eesmärki, laialt on levinud eri kombinatsioonid elukestva õppega, näiteks oskuste arendamise sidumine paindliku ja usaldusväärse lepingu korra pakkumisega, paremate töökohtade loomine, töökoha vahetamise või võrdsuse soodustamine.

Enamik kindlakstehtud riiklikest meetmetest on suunatud tööandjatele, kuid palju on ka meetmeid, mis on suunatud töötajatele (näiteks lepingu korrigeerimine või paremate töökohtade loomine) või töötutele ja tööturul tõrjututele (töökohtade loomine ja töökoha vahetamise toetamine, sh võrdsuse soodustamise ja eraldatuse vähendamise meetmed).

Valdava enamiku tuvastatud juhtudest on algatanud kas riiklikud või piirkondlikud haldusasutused. Veidi vähem kui poolte tuvastatud meetmete korral sai kinnitust sotsiaalpartnerite osalus. Märkimisväärselt suures osas juhtumitest osalesid sotsiaalpartnerid kollektiivlepingute kaudu aktiivselt meetmete väljatöötamise ja rakendamise läbirääkimistel. Vähematel juhtudel on nad aktiivselt osalenud ka rahastamises, rakendamises, haldamises ja hindamises. Sotsiaalpartnerite kaasamist võib vaadelda kui olulist, ehkki mitte piisavat eeltingimust selleks, et sõnaselgelt viidata paindlikkuse ja turvalisuse vahelisele sidususele. Samuti võib see kaasa aidata vahendi ühise rahastamise kehtestamisele.

Suhteliselt suurt osa analüüsitud vahenditest oli rakendatud vastusena majanduslangusele või oli neid kohandatud paremini vastama sotsiaal-majanduslikele muutustele kriisi- või selle järgses olukorras. Samuti oli iseloomulik, et sihtgrupp kasutas neid kriisi ajal või selle järel rohkem kui n-ö headel aegadel. Sellest nähtub selgelt, et turvalisel paindlikkusel on potentsiaali ka majanduslikult keerulisel ajal.

Poliitikasoovitused

Käesolevast analüüsist nähtub, et olemas on suur hulk meetmeid, mis hõlmavad valitsuste ja sotsiaalpartnerite vahelist koostööd, mis omakorda on kasulik, et kavandada potentsiaalselt nii töötajatele kui ka tööandjatele kasulikke vahendeid. Samas saab juhtida tähelepanu asjaolule, et sotsiaalpartnerite kaasamist saaks veelgi tõhustada, eelkõige Kesk- ja Ida-Euroopa ning anglosaksi riikides.

Praeguses majanduskliimas tundub minevikust veelgi olulisem olevat see, et ettevõtte töötajatele ja muudele isikutele kohaldatavad turvalise paindlikkuse meetmed oleksid tasakaalus. Töötajatele suunatud meetmed võiksid näiteks reguleerida paindlikku tööaega või siseliikuvust (k.a tööülesannete muutumist töösuhte ajal), mistõttu need nõuaksid ka suhteliselt vähe rahastamist riiklikest vahenditest. Analüüsitud vahendite hulgas on Kesk- ja Ida-Euroopas täheldatud selliseid meetmeid vähe, seega on seal arenguruumi. Muudele isikutele suunatud meetmed peaksid käsitlema nende vajadusi, keda majanduskriis kõige rohkem mõjutab (näiteks noored).

Rohkem tähelepanu tuleks pöörata ka sellele, et sotsiaalkindlustussüsteemid oleksid kooskõlas turvalise paindlikkuse põhimõttega. Selles kontekstis peaks sotsiaalpartnereid senisest enam kaasama vastavatesse algatustesse ja eeskirjade koostamisse.

Lisateave

Aruanne *The second phase of flexicurity: an analysis of practices and policies in the Member States* („Turvalise paindlikkuse teine etapp: liikmesriikide tavade ja poliitika analüüs”) on avaldatud veebilehel <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1183.htm>

Lisateavet pakub teadur Funda Celikel-Esseriga:
fce@eurofound.europa.eu